

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἐπὶ ἤρξε, ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, μιὰ φιλολογία καλοκαιρινή στήν Ἀθήνα: Τὸ δράμα καὶ ἡ κωμῶδια στήν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἦτανε προϊόν τῆς διονυσιακῆς λατρείας. Στὴν προπολεμικὴ ὁμῶς Ἀθήνα, προϊόν τῆς ζέστης. Θέρος, τρύγος, πόλεμος! λένε οἱ χωρικοί. Καὶ χαρτοπόλεμος, πρόσθεταν οἱ Ἀθηναῖοι λόγιοι, ποῦδιναν τὰ θεατρικά ἔργα τους — τίς μάχες τους πρὸς τὸ κοινὸ καὶ τὴν κριτικὴ — ἀπὸ τὰ μέσα Ἰουνίου ὡς τὰ μέσα Σεπτεμβρίου. Ὅλους τοὺς ἄλλους μήνες ἡ Μούσα τοῦ θεάτρου βυθιζόταν στὴ σιωπὴ τῆς γονιμοποιήσεως.

Τὸ ἀθηναϊκὸ θέατρο σὰ ν' ἀκολουθοῦσε τότε τὴν παλιὰ παράδοση τῆς ὑπαίθριας ζωῆς του. Γέννημα τοῦ ὑπαίθρου εἶναι ἡ λατρεῖα ποὺ τὸ ἀνάδειξε — μιὰ λατρεῖα ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ δράμα τῆς φύσεως, τὸν κύκλο τοῦ χειμερίου θανάτου, τῆς ἀνοιξιάτικης ἀναστάσεως καὶ τῆς καλοκαιρινῆς καρποφορίας· γέννημα τοῦ ὑπαίθρου τὸ ἴδιο τὸ θέατρο, ποὺ ξεπήδησε ἀπὸ τίς ἀγροτικὲς γιορτὲς τοῦ τρύγου καὶ τῆς μουστιᾶς· γέννημα τοῦ ὑπαίθρου οἱ μεγάλες του παραστάσεις. Αὐτὸ τ' ὄνομά του βγαίνει ἀπὸ τὸ ὑπαίθρο: Θέατρο σημαίνει τόπος ἀπὸ ὅπου βλέπει κανεὶς. Καὶ ἦτανε στήν ἀρχὴ κάτι πολὺ φυσικό: Ἡ πλαγιά ἑνὸς λόφου.

Ἀλλὰ ποῦ ὠφείλετο ἡ συνήθεια τῆς καλοκαιρινῆς παραγωγῆς τῶν Ἀθηναίων θεατρικῶν συγγραφέων; Ἐχει παρατηρηθῆ ὅτι ἡ ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαῖρι εἶναι οἱ ἐποχὲς φυσικῆς εὐφορίας τῶν πνευματικῶν δημιουργῶν:

Ἐποχὲς θαλπωρῆς καὶ αἰσιοδοξίας. Εἶναι οἱ ὥρες ποὺ ζωογονεῖται καὶ τὸ δέντρο τῆς φαντασίας, ὅπως καὶ ὄλα τ' ἄλλα. Σ' αὐτὴ τὴν πρώτη εὐνοια πρόσθετε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ μιὰ δευτέρη θαλπωρὴ: Τὴν ψυχικὴ. Ἦτανε τότε μιὰ μικρὴ, συμμαζεμένη, νοικοκυρεμένη Ἀθήνα. Οἱ μάντρες τῶν θεάτρων ἦταν ἡ μόνη τῆς σχεδὸν ἐξοχῆ, ὁ προχειρότερος παραθερισμός. Καὶ ἡ θεατρικὴ φιλολογία, ἀπὸ τίς μοναδικὲς τῆς ψυχαγωγίας. Εἶχε μορφωθῆ ἓνα θεατρικὸ κοινόν, ἐνθουσιῶδες καὶ γιὰ τίς πιὸ μέτριες ἐπιτυχίες, καὶ αὐστηρό, ἀδιάλλακτο καὶ γιὰ τίς πιὸ ὑποφερτὲς ἀκόμη ἀποτυχίες: Ἐνα κοινόν ποὺ ἤξαιρε νὰ χειροκροτῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ μαξιλαρώνη. Τὰ μαξιλαρώματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔμειναν ἱστορικά· καὶ ἀποτελοῦσαν θεσμό ἀνασταλτικό, ποὺ συγκρατοῦσε τὴ θεατρικὴ τέχνη σὲ κάποιον ὕψος. Οἱ θεαταὶ ἀσκοῦσαν μὲ πληρῆστατη συνείδηση τὸ δικαίωμα τοῦ μαξιλαριοῦ. Καὶ δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴ γαλήνη — γαλήνη καὶ ἀξιοπρέπεια δικαστοῦ ποὺ ἐκφέρει ἀπόφαση — μὲ τὴν ὁποία σὲ μιὸ σαχλὴν πρεμιέρα τοῦ θεάτρου τῆς Νεαπόλεως, ἓνας θεατῆς σηκώθηκε, κρατώντας τὸ μαξιλάρι, καὶ φώναξε στὸ συγγραφέα σὰν ἄνθρωπος ἐκπληρῶνων καθήκον:

— Ἀδερφέ μου, δὲ μπορῶ! Θὰ σοὶ ρίξω! . . .

Ἡ ἀναγγελία κάθε νέου ἔργου ἦτανε μεγάλη εἶδηση. Καὶ ἡ πρώτη, κάθε πρώτη, ὁποιαδήποτε πρώτη, γεγονός. Στὴ φυσικὴν ἀτμόσφαιρα μάχης, ποῦ

δινε σ' αὐτὲς τίς πρῶτες τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ὁ φανατισμὸς τοῦ κοινοῦ, πρόσθετε μιὰ ξεχωριστὴ νότα ἀξύτητος καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ποῦ ἦτανε πάνω σ' ὅλη τὴ βράση του: Ἡρωϊκές, δοξασιμένες ἡμέρες τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος, δταν στὴν πλατεία σήκωνε ἀτέλειωτους καυγάδες μιὰ γενικὴ «τοῦ κυμάτου»! Οἱ γλωσσαμύντορες σήκωναν μαγγοῦρες μὲ γουρλωμένα μάτια:

— Τί ἔκανε λέει; «Τοῦ κυμάτου»!

— Μάλιστα! ἀπαντοῦσαν οἱ νουμαδικοί, ἔτοιμοι ν' ἀρχίσουν τοὺς ἀντιπάλους στὶς κατραπακιές: τὸ κύμα... τοῦ κυμάτου... Γιατί!... δὲ σὰς ἀρέσει:...

Ἡ λέξι «λαγούμια» παρὰ λίγο νὰ γίνῃ ἀφορμὴ μεγάλης ραβδομαχίας στὴν πρώτη τῆς «Τζοκόντας» τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, μεταφρασμένης ἀπὸ τὸν

Ποριώτη. Καὶ χρειάστηκε ὄλο τὸ κύρος καὶ οἱ συμπάθειες τῆς Κυβέλης γιὰ ν' ἀποσοβηθῇ.

Ἦτανε μιὰ ἐποχὴ ἀκμῆς τοῦ θεάτρου μας αὐτῆ. Τὸ καλοκαίρι ἔδωσε τὸ καλύτερο ἑλληνικὸ δραματολόγιο καὶ τίς μεγαλύτερες ἀνακαινιστικὲς προσπάθειες: Τῆς «Νέας Σκηνῆς», τοῦ «Θεάτρου Τέχνης» καὶ τῆς «Ἐλευθέρας Σκηνῆς». Ἡ καλοκαιρινὴ παραγωγή ἔσβυσε σήμερα. Περιορίζεται στὴν ἐπιθεώρηση. Τὸ σοβαρὸ καλοκαιρινὸ θέατρο τῶφαγε ἡ ἐξοχή, ὁ μοτέρ, ἡ ἄσφαλτος, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ διάλυση τοῦ παλιοῦ φανατικοῦ κοινοῦ, ποῦ βούλιαξε στὴν ἀφάνεια γιὰ νὰ δώσῃ τόπο στὸ νεοπλουτισμό. Ἡ καλοκαιρινὴ περίοδος ἀνήκει στὸ καλαμποῦρι, στὸ φάλτσο καὶ στὴ γάμπα! Νὰ τὰ χαιρόμαστε!

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΤΥΦΛΩΝ

Εἶναι κάποια μάτια, μαῦρα καὶ γλυκά,
ποῦ σκορποῦν τριγύρω λάμψεις καὶ φωτιά.
Σὰ θωροῦν, φτωχαίνουν τὰ διαμαντικά,
καὶ τ' ἀστέρια κλέβουν κάθε τους ματιά.

Εἶναι κάποια μάτια, μάτια γαλανά,
ποῦχουν τὴ γαλήνη γαλανοῦ οὐρανοῦ·
κ' ἡσυχὴ ἢ ψυχὴ σου μέσα τους γυρνᾶ,
ἄφοβη βαρκούλα μὲ πανὶ τὸ νοῦ.

Μὰ εἶναι κάποια μάτια, δλάνοιχτα ἢ κλειστά,
ξέχωρ' ἀπὸ τ' ἄλλα καὶ πιὸ φανταχτά,
— τῶν τυφλῶν τὰ μάτια...

Μὲ τὸ φῶς τοῦ Πόνου καὶ τὰ σωθικά,
μὲ τὴν κρύα πνοὴ τους σχίζουν ξαφνικά
τὰ πανιά τοῦ νοῦ μας σὲ καμῶν κομμάτια...

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ